

SEMMELWEIS EGYETEM DOKTORI ISKOLA
IV. MENTÁLIS EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI TAGOZAT
IV/3. Interdiszciplináris társadalomtudományi doktori program

Komplex vizsga

1. Elméleti rész

1/A Főtárgy: A lelki egészség és jóllét szociológiai és pszichológiai háttere

Kérjük, hogy a jelölt mutassa be kutatási témáját az alábbi témakörökből kihúzott egy témához kapcsolódóan max. 10-12 percen! Kérjük, először vázlatyszerűen térjen ki néhány fontos általános kérdéskörre a kihúzott témakör kapcsán (milyen altémák, elméleti koncepciók, empirikus összefüggések stb. lehetnek relevánsak a tágabb kontextus felvázolásában), majd fókuszáljon arra, hogy a kutatási téma hogyan integrálható e tágabb kontextusba!

A beszámoló után, kérjük, válaszoljon a Bizottság által feltett kérdésekre, dilemmákra!

Témakörök:

- Egészség és jóllét
- A társadalom
- Az emberi kapcsolatok
- Életúti fejlődés
- Rendszerszemlélet és reziliencia-szemlélet

A felkészülést segítő kötelező tárgyak:

Szociológia és mentálhigiéné I.

Szociológia és mentálhigiéné II.

Szociológia és mentálhigiéné III.

Ajánlott szakirodalom a felkészüléshez:

Albert F. (2022) Emberi kapcsolatok : A személyes kapcsolathálózatok szociológiai szempontú elemzése. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 160 p. (2022) Letölthető: <https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/6691a07e-7930-4292-9060-3fbf7abda9c7/content>

Baltes, P. B., Lindenberger, U., Staudinger, U.M. (2006). Life Span Theory in developmental psychology. In: Damon, W., Lerner, R. M. (Eds.) Handbook of Child Psychology, 6th Ed. Vol 1. Theoretical Models of Human Development. 569-664. Letölthető: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/51312123/handbook_of_child_psychology.pdf?1484202215=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3Dhandbook_of_child_psychology_vol1_Theore.pdf&Expires=1614006218&Signature=Lcp0-zNPjPMr8NSQwLSMIw96Bbk0mILDb7Wxa2cFw5un7Sku5v3FP1yGqlxUACWx10DXZ0Ag~V~waVuDx1HK6RXKamCzNV6LdAwS3YP5w4k9N0y~dmEOcviwzG0j7-3eTdn7UfYUwqsPEecApU8y11TMV86~NIJKer5qSh0dBqPAEjpOnijhs2oSuCMFNtcl8PvgfixDo-fQPOUCm-qwfz~D3NL~0LhkXwDEH3Zcs70i6vnwHZWBZvDmD4Ubjzej6M-1ZxM7WVfqLQtQMe0J~BoOcKyrd8JoOGT6DNWRlo-wOae1NGOlax1quhc277a11DxZCT-XXindJPLG2u-Xpw_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA#page=685

Beck, U.: Túl renden és osztályon? – Társadalmiegyenlőtlenségek, társadalmi individualizációs folyamatok és az új társadalmialakulatok, identitások keletkezése. In: Angelusz et al (szerk): Társadalmirétegződés olvasókönyv. 370-395.

Letölthető: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/7378/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olasokonyv_szerk_Gecser_Ot_to.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Bátki, A., M. Ribiczey, N. (szerk.) Családatározó: A sokszínűség pszichológiája. Open Books.

- Bian, Y., Zhang, L., Gao, Y. (2019). Social bonding and subjective wellbeing: findings from the 2017 ISSP Module. *International Journal of Sociology*, 50(1): 26–47. doi:10.1080/00207659.2019.1701320
- Bourdieu, P. (2010). Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In: Angelusz et al (szerk): Társadalmi rétegződés olvasókönyv. 156-165. Letölthető: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/7378/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olasokonyv_szerk_Gecser_Otto.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Bronfenbrenner, U., Morris, P. A. (2006). The Bioecological Model of Human Development. In: Lerner, R. M., Damon, W. (Eds.) *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development*. John Wiley & Sons Inc. 793-828. Letölthető: <https://www.childhelp.org/wp-content/uploads/2015/07/Bronfenbrenner-U.-and-P.-Morris-2006-The-Bioecological-Model-of-Human-Development.pdf>
- Csecsemőhalálozás. KSH. STATISZTIKAI TÜKÖR 2019. febr.22. Letölthető: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/csecsemohalalozas.pdf>
- Danis, I. (2024). Kohorszhatások és kohorsz kutatások a fejlődépszichológiában és kapcsolódó tudományágakban. In: Danis, I., & Tóth, I. (szerk.) *Válogatott fejlődépszichológiai tanulmányok: elméletek, gyakorlatok, alkalmazások*. Köszöntő kötet Kalmár Magda tiszteletére. ELTE Eötvös Kiadó. 247–273. Letölthető: https://www.eltereader.hu/media/2024/06/Toth-Danis_Valogatott-fejl.pszich.-tanulmanyok.pdf
- Danis, I. (2021). A változó család: Alkalmazkodás és változás térben és időben. In: Bátki, A., M. Ribiczey, N. (szerk.) *Családhatózó: A sokszínűség pszichológiája*. Open Books. 9-54.
- Danis, I., Kalmár, M. (2020). Modern alkalmazott fejlődésemelvények – Fejlődési modellek és nézőpontok a minőségi gyakorlati munka háttérben. In: Danis, I., Németh, T., Prónay, B., Góczán-Szabó, I., Hédervári-Heller, É. (Szerk.) *A kora gyermekkori lelki egészség támogatásának elmélete és gyakorlata I. Fejlődésemelvények és empirikus eredmények*. Semmelweis Egyetem EKK Mentálhigiéné Intézet, Budapest. 46–81. (adaptálva a felnőttkori fejlődésre is) Letölthető: https://semmelweis.hu/mental/files/2020/12/Kora-gyermekkori-lelki-egeszseg_I-kotet.pdf
- Danis, I., Kalmár, M. (2020). A fejlődési pszichopatológia alapjai – Kockázati és védőtényezők, sérülékenység és reziliencia a kora gyermekkorban. In: Danis, I., Németh, T., Prónay, B., Góczán-Szabó, I., Hédervári-Heller, É. (Szerk.) *A kora gyermekkori lelki egészség támogatásának elmélete és gyakorlata I. Fejlődésemelvények és empirikus eredmények*. Semmelweis Egyetem EKK Mentálhigiéné Intézet, Budapest. 108–136. (adaptálva a felnőttkori fejlődésre is) Letölthető: https://semmelweis.hu/mental/files/2020/12/Kora-gyermekkori-lelki-egeszseg_I-kotet.pdf
- Davies, S. C., Winpenny, E., Ball, S., Fowler, T., Rubin, J., Nolte, E. (2014). For debate: a new wave in public health improvement. *The Lancet* Volume 384, Issue 9957 1889–1895. Letölthető: [https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(13\)62341-7/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(13)62341-7/fulltext)
- Dávid B., Albert, F., Hajdu, G. (2024). A kapcsolathálózati tipológia változása és jelentősége a társadalmi integráció szempontjából 2015–2021 között. In: Kovács, I. (szerk.) *Integráció, egyenlőtlenség, polgárosodás. A magyar társadalom a 2020-as évek elején*. I. Budapest: HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóintézet, 277–320. Letölthető: https://mek.oszk.hu/27400/27424/pdf/27424_1.pdf - A teljes kötet javasolt!
- Doyle D. M., Link B. G. (2024) On social health: history, conceptualization, and population patterning, *Health Psychology Review*, 18:3, 619-648, DOI: 10.1080/17437199.2024.2314506 <https://doi.org/10.1080/17437199.2024.2314506>
- Elder, G. H., Jr., Shanahan, M. J. (2006). The life course and human development. In: Damon, W., Lerner, R. M. (Eds. in Chief) & Lerner, R. M. (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 1. Theoretical models of human development* (6th ed.). Hoboken, NJ: Wiley. 665-715. Letölthető: https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/51312123/handbook_of_child_psychology.pdf?1484202215=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3Dhandbook_of_child_psychology_voll_Theore.pdf&Expires=1614006218&Signature=Lcp0-zNPjPMr8NSQwLSMIw96Bbk0mILDb7Wxa2cFw5un7Sku5v3FP1yGqLxUACWx10DXZ0Ag~V~waVuDx1HK6RXKamCzNV6LdAwS3YP5w4k9N0y~dmEOcviwzG0j7-3eTdn7UfYUwqsPEecApU8y11TMV86~NIJKer5qSh0dBqPAEjpOnijhs2oSuCMFNtcl8PvgfixDo-fQPOUCm-qwFz~D3NL~0LhkXwDEH3Zcs70i6vvnwHZWBZvDmD4Ubjzej6M-1ZxM7WVfLQtOMe0J~BoOcKyrd8JoOGT6DNWRJlo~wOae1NGOlaXlquhe277a1DxZCT-XXindJPLG2u-Xpw_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA#page=685
- Fraley R. C. (2019). Attachment in Adulthood: Recent Developments, Emerging Debates, and Future Directions. *Annual review of psychology*, 70, 401–422. <https://www.annualreviews.org/docserver/fulltext/psych/70/1/annurev-psych-010418-102813.pdf?expires=1763737019&id=id&accname=guest&checksum=4013A96C3815AD834AA8F06281F4E199>
- Friedman, B. D., Allen, K. N. (2011). Systems Theory. In: Brandell, J. R. (ed.) *Theory & Practice in Clinical Social Work*. SAGE. 3-20. Letölthető: https://www.researchgate.net/profile/Bruce_Friedman3/publication/266615989_Systems_Theory/links/543575fd0cf2643ab9866838/Systems-Theory.pdf
- Goldenberg, I., & Goldenberg, H. (2008). Áttekintés a családról. I. kötet. Animula Kiadó.
- Granovetter, M. (2010). A gyenge kötések ereje: A hálózatemélet felülvizsgálata. In: Angelusz et al (szerk): Társadalmi rétegződés olvasókönyv. 315-330. Letölthető: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/7378/0010_2A_19_Tarsadalmi_retegzodes_olasokonyv_szerk_Gecser_Otto.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hammond, D. (2003). *The Science of Synthesis. Exploring the Social Implications of General Systems Theory*. University Press of Colorado. (kiemelten Bertalanffy: 103-142.) Letölthető: <https://pdfs.semanticscholar.org/8811/4dd1797e1a2111d841b752f83637a78ea5b5.pdf>
- Hámori, E. (2015). A kötődésemélet perspektívái - A klasszikusoktól napjainkig. Animula, Budapest.
- Karantzas, G. C., Simpson, J. A., McCabe, M. P. (Eds.) (2017). Special Issue: Relationships and stress. *Current Opinion in Psychology*, 13. <https://www.sciencedirect.com/journal/current-opinion-in-psychology/vol/13>

- Kasser, T. (2011) Cultural values and the well-being of future generations: A cross-national study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 42, 206-215. https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2014/04/2011_Kasser_JCCP.pdf
- Kawachi, I., Kennedy, B. P. (1997). Socioeconomic Determinants of Health: Health and Social Cohesion: Why Care about Income Inequality? *BMJ*: Vol. 314, No. 7086 (Apr. 5, 1997), pp. 1037-1040 <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2126438/pdf/9112854.pdf>
- Keller, T. (2009) Magyarország helye a világ értéktérképén. Társ. Budapest. https://www.tarki.hu/hu/research/gazdkult/gazdkult_wvs_keller.pdf
- Kmetty, Z., Koltai J. (2015). Kapcsolathálózatok mérése – elméleti és gyakorlati dilemmák, lehetőségek. *Socio.hu* 2015/4, 34-49. https://socio.hu/uploads/files/2015_4/kmetty.pdf
- Kovács, I. (szerk.) Integráció, egyenlőtlenség, polgárosodás. A magyar társadalom a 2020-as évek elején. I. Budapest: HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóintézet, 277–320. Letölthető: https://mek.oszk.hu/27400/27424/pdf/27424_1.pdf - A teljes kötet javasolt
- Lackó, M. (2010). A magyarországi rossz egészségi állapot lehetséges magyarázó tényezői. Összehasonlító makroelemzés magyar és osztrák adatok alapján, 1960–2004. *Közgazdasági Szemle*, LVII. évf., 2010. szeptember (753–778. o.) <https://mek.oszk.hu/10400/10434/10434.pdf>
- Lai, C-H, Lin, S. H. (2017) Systems Theory. In: Scott, C. R., Lewis, L. (Eds). *The International Encyclopedia of Organizational Communication*. John Wiley & Sons, Inc. https://www.researchgate.net/profile/Chih-Hui-Lai/publication/316283969_Systems_theory/links/58f9943d0f7e9ba3ba4c744b/Systems-theory.pdf
- Larson, J. S. (1999). The Conceptualization of health. *Medical Care Research and Review*, 56(2), 123–136. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.827.8432&rep=rep1&type=pdf>
- A Magyar Pszichológiai Szemle folyóirat tematikus száma a Kötődésről: <https://akademiai.com/toc/0016/72/1>
- Martela, F., Sheldon, K. M. (2019) Clarifying the concept of well-being: Psychological need-satisfaction as the common core connecting eudaimonic and subjective well-being. *Review of General Psychology*, 23(4), 458-474. https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2014/04/2019_MartelaSheldon_ClarifyingTheConcept.pdf
- Masten, A. S. (2018). Resilience theory and research on children and families: Past, present, and promise. *Journal of Family Theory & Review*, 10(2018 March): 12-31. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/jftr.12255>
- Monostori, J., Szabó, L. (2025) A szülőség formái és a társadalmi egyenlőtlenségek napjaink Magyarországon. In: Tóth I. Gy. *Társadalmi Riport* 2024. pp. 301-318. https://topap.hu/cms/uploads/301_318_TRIP_2024_Monostori_Szabo_bc2db75651.pdf
- Orosz, É., Kollányi, Zs. (2019). Health status, health inequalities in international comparison, In: Tóth, István György (szerk.) *Hungarian Social Report 2019*, Társ. Társadalomkutatási Intézet Zrt. pp. 237-257. https://www.tarki.hu/sites/default/files/2019-02/237_257_Orosz-Kollanyi.pdf
- Pickett, K. E., Wilkinson, R. G. (2015). Income inequality and health: a causal review. *Soc Sci Med*. 2015 Mar;128:316-326. doi: 10.1016/j.socscimed.2014.12.031. Epub 2014 Dec 30. PMID: 25577953. https://www.researchgate.net/publication/271330328_Income_Inequality_and_Health_A_Causal_Review
- Rosa, E. M., Tudge, J. (2013) Urie Bronfenbrenner's Theory of Human Development: Its Evolution From Ecology to Bioecology. *Journal of Family Theory and Review*, 5(4): 243–258. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/jftr.12022>
- Ryan, R. M., Deci, E. L. (2019) In A. J. Elliot (Ed.), *Brick by brick: The origins, development, and future of self-determination theory*. , 6 (pp. 111-156) Cambridge, MA.: Elsevier Inc.. doi: 10.1016/bs.adms.2019.01.001 https://selfdeterminationtheory.org/wp-content/uploads/2019/06/2019_RyanDeci_BrickByBrick_PrePrint.pdf
- Szabó, D. F. (2017). A reziliencia értelmezésének lehetőségei: Kihívások és nehézségek. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 72, 2, 247–262. <https://akjournals.com/view/journals/0016/72/2/article-p247.xml>
- Szokolszky, Á., V. Komlósi, A. (2015) A „reziliencia-gondolkodás” felemelkedése – ökológiai és pszichológiai megközelítések. *Alkalmazott Pszichológia*, 15(1):11-26. http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/15208/1/AP_2015_1_Szokolszky_V_Komlosi.pdf
- Takács, K. (2011). Társadalmi kapcsolathálózatok elemzése. 1-18., 81-94., 133-147. In: https://dtk.tankonyvtar.hu/xmlui/bitstream/handle/123456789/7380/0010_2A_08_Kapcsolathalo_elemzes_szerk_Takacs_Karoly.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Urbán, R. (2017). Az egészségpszichológia alapjai. 1-4. fejezet, 13-210. ELTE Eötvös Kiadó.
- Uskul, A. K. Oishi, S. (Eds.) (2020). Special Issue: Socio-Ecological Psychology. *Current Opinion in Psychology*, 32. <https://www.sciencedirect.com/journal/current-opinion-in-psychology/vol/32>
- Vitrai, J. (2011). Az egészség és az egészség egyenlőtlenség egyéni és közösségi befolyásoló tényezői. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar, Egészségtudományi Doktori Iskola. http://doktoriiskola.etk.pte.hu/public/upload/files/Doktoriiskola/Tezisfuzetek/Ertekezés_VitraiJozsef.pdf
- Zonda, T., Bozsonyi, K., Moksony, F. (szerk.) (2019). Az öngyilkosság szociológiája. L' Harmattan, Budapest.

1/B Melléktárgy

Előkészítés: (1) Az aktuális melléktárgylistából (ld. alább) válasszon a hallgató – témavezetője jóváhagyásával – egy témát, ami lefedi a szűkebb szakterületét, kutatási témáját. (2) Szakirodalom kutatást követően nyújtson be tétel- és irodalomjegyzéket a doktori program vezetőjénél. Határidők:

- A komplex vizsgára jelentkezés időpontjáig benyújtandó: a melléktárgy címe, amely a kutatási téma szűkebb elméleti háttérét foglalja össze.
- A komplex vizsga kijelölt dátuma előtt egy hónappal benyújtandó: a kutatási téma elméleti háttérének 5-8 altémája, a feldolgozott szakirodalmak feltüntetésével együtt. A bizottság tagjai ezekből egyet választanak ki a vizsgán.

Vizsga: Kérjük, hogy a releváns irodalmak feldolgozása alapján ismertesse a kutatási témájának egyik fontos altémáját max. 10-12 percen! A beszámoló után, kérjük, válaszoljon a Bizottság által feltett kérdésekre, dilemmákra!

Melléktárgy lista a 2025-2026-os tanévben:

1. Gyermektervezés, gyermekvállalás, szülés, születés
2. (Szándékos vagy nem szándékos) gyermektelenség biopszichoszociális megközelítésben
3. Örökbeadás és örökbefogadás biopszichoszociális megközelítésben
4. Családok és családformák – a családi struktúra (konkrét választással!) hatásai az egyéni és a családi jólétre
5. A szülői szerepek változása
6. A szülői nevelés és a gyermekkori érzelmi, viselkedési és tanulási problémák összefüggései
7. Kötődési kapcsolatok alakulása az életúton
8. Mentalizáció és affektusszabályozás szerepe az életúton
9. Ártalmas és jótékony gyermekkori élmények, és ezek hatásai az életút során
10. A gyermekkori érzelmi, viselkedési és tanulási zavarok (konkrét választással!) jellemzői és kezelési lehetőségei
11. Atipikus fejlődéssel együttjáró nehézségek (konkrét választással!) gyermekkorban
12. A tanulók tanulmányi teljesítményével és jóllétével összefüggő szociodemográfiai és pszichológiai tényezők
13. Továbbtanulási folyamatot meghatározó szociodemográfiai tényezők
14. Traumák az életúton, és ezek pszichoszociális és egészségügyi hatásai
15. A felnőttkori mentális zavarok (konkrét választással!) jellemzői és kezelési lehetőségei
16. Az idősödés pszichológiai és társadalmi dimenziói: integráció, gondoskodás és jóllét
17. Érzelmi-szociális működés, érzelmi intelligencia és munkahelyi jóllét
18. Segítő foglalkozású szakemberek (konkrét választással!) pszichoszociális jólléte
19. Kapcsolatok, együttműködés és jóllét munkahelyi környezetben
20. Kisebbségi csoportokba tartozás, társadalmi integráció, jóllét
21. Mentálhigiéné és lelkipozíció; a pasztorálszociológia társadalmi vonatkozásai
22. Egyéni és családi egészségmagatartás
23. Függőségek (akár konkrét választással!) biopszichoszociális és rendszerszemléleti aspektusai az életút során
24. Krónikus betegségek (akár konkrét választással!) ellátása, és ezek társadalmi terhei Magyarországon
25. Digitális egészségügyi információkeresési magatartás (konkrét területválasztással!)
26. Hatékony prevenció és edukációs módszerek (konkrét választással!) az egészségügyben és társszakmákban
27. Egészségügyi intervenciók (konkrét választással!) alkalmazása krónikus betegségek (konkrét választással!) kezelésében
28. Betegbiztonság a gyakorlatban: különböző beavatkozások (konkrét választással!) kimenetelében szerepet játszó betegszempontok
29. Betegek tapasztalatai a betegbiztonsági kérdésekről (konkrét területválasztással!)
30. Segítő intervenciók (konkrét választással) hatékonysága, eredményessége
31. Intervenciók képzések (konkrét választással!) résztvevőkre gyakorolt szakmai és személyes hatásai

2. A kutatás bemutatása („Disszertációs rész”)

Kérjük, hogy a jelölt – az alábbi szerkezetet követve – mutassa be empirikus kutatását max. 15 percben! Az előadás után, kérjük, válaszoljon a Bizottság által feltett kérdésekre, dilemmákra!

- Elméleti háttér
- Kutatási kérdések/hipotézisek
- A kutatás egyedisége/hozzáadott értéke
- Módszertan
- Eredmények (jelenlegi és várható)
- A kutatás erősségei és korlátai - módszertani reflexiók, a kutatás kritikai elemzése
- A kutatás társadalmi jelentősége
- A disszemináció várható módjai; a disszertáció elkészítésének és az eredmények publikálásának tervezett ütemezése

A felkészülést segítő kötelező tárgyak

Társadalomtudományi kutatási módszerek

Statisztikai módszerek a társadalomtudományi kutatásokban

Ajánlott módszertani irodalom a felkészüléshez:

Babbie, E. (2020). A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Budapest

Kumar, R. (2015). Research Methodology: A Step-by-Step Guide for Beginners. 4th Ed. SAGE. <https://study.sagepub.com/kumar4e>

Ligeti, Gy., Héra, G. (2014). Módszertan. Osiris Kiadó, Budapest

Szokolszky, Á. (2020). A pszichológiai kutatás módszertana. Osiris Kiadó, Budapest

Székelyi, M., Barna, I. (2008). Túlélőkészlet az SPSS-hez. Typotex Kiadó, Budapest

Vargha, A. (2015). Matematikai statisztika. Pólya Kiadó, Budapest

Vargha, A. (2019). Többváltozós statisztika dióhéjban: Változó-orientált módszerek. Pólya Kiadó, Budapest